

Quan 'Gilda' era pecat mortal

El bisbe de Girona va intentar impedir que els empresaris de cinema no projectessin 'Gilda'. Veure-la era pecat mortal. Joaquim Romaguera ha recollit les peripècies de l'exhibició cinematogràfica a les comarques de Girona.

Un diàleg de juliol del 1960, el rector d'Amer (Selva), Josep M. Garriga, envia una denúncia a la delegació gironina d'Informació i Turisme, que normalment es traduïa en una multa, contra els empresaris dels cinemes Ideal i Núria perquè havien deixat entrar quatre nens de catorze a quinze anys a la primera sala i set de dotze a tretze a la segona, malgrat que s'hi projectaven pel·lícules destinades a més grans de setze anys. Per donar-hi veracitat, el rector va afegir-hi els noms dels vailets, amb les adreces respectives.

"I a més, em van dir els veïns d'Amer, va denunciar-ho als pares dels nens", ens comenta l'historiador que ha recollit l'anècdota. Joaquim Romaguera i Ramió (Barcelona, 1941) ha refet la història del cinema a les comarques de Girona en un llibre únic, *Silenci, rodem!*, coeditat per la Demarcació de Girona del Col·legi de Periodistes de Catalunya i la Diputació de Girona.

El capítol de la censura faria tot un llibre si l'historiador hi hagués posat totes les anècdotes. Però només ocupa una vintena de les 710 pàgines. Calia deixar espai als restants capítols per poder-hi explicar, amb força detall, la història del cinema al Gironès, Alt i Baix Empordà, el Pla de l'Estany, la Garrotxa, la Selva, el Ripollès i la Cerdanya.

Façana modernista del Cine Modern de Lloret de Mar (Selva), únic element salvat de l'enderroc. Va ser construït l'any 1913. La sala també era un teatre.

"Hi havia empresaris –ens diu Romaguera– que deixaven entrar menors a les sessions prohibides i quan veien venir la parella de la Guàrdia Civil els feien sortir per la porta del darrere."

L'historiador ha comptat fins a sis censures diferents. Les pel·lícules que es projectaven en els pobles havien estat sacrificades a les tissors i manipulacions de fins a sisensors. "Les tres primeres censures –diu Romaguera– eren comunes a tothom, l'estatal; l'autocensura del productor, amb la conxorxa de

tots els qui intervenien en la realització d'una pel·lícula i la del distribuïdor, que en els seus catàlegs, en especial de material, destinat a sales d'ambient familiar, escolar i religiós, especificaven que havien prèviament adaptat els seus títols als seus clients. La quarta era de l'exhibidor, que a voltes 'pentinava' el film, sovint amb la complicitat del projeccionista. La cinquena era la dels programadors que es negaven a projectar determinades pel·lícules, i la sisena, la dels rectors, que arribaven a posar la mà da-

Cinema Mundial de Sant Feliu de Guixols (Baix Empordà), antic Saló Lloveras, obert el 1912. Actiu fins al 1936, l'edifici s'enderrocà el 1969. Teatre Albéniz de Girona a final dels anys vint, aixecat el 1923 i substituït el 1997 pel complex Albéniz Centre.

vant del feix de llum perquè els menuts no veiessin certes coses". Com a *Cinema Paradiso*.

El cas de 'Gilda'. També se n'hi podria afegir una setena. El bisbat, insatisfet amb el censor eclesiàstic de Madrid, podia desaconsellar determinades pel·lícules. El cas més famós va ser *Gilda*.

El llibre de Romaguera reproduceix la nota que el rector d'Olot, Antoni Butinà, publica en una revista el mes de gener del 1948. Hi diu que el bisbe de Girona, bo i seguint la iniciativa del bisbe de les Canàries, que ha titllat *Gilda* de "greument escandalosa", fa saber als empresaris de cinemes que no poden exhibir-la, i als fidels que no poden veure-la, "sense gravar la seva consciència amb pecat mortal." I els amenaça d'aquesta manera: "En cas de mostrar-se rebels hauran de donar compte de la seva conducta davant del tribunal de Déu."

Les denúncies contra els empresaris de màniga ampla no eren un privilegi exclusiu dels rectors. Les podien presentar el secretari de l'Ajuntament, la Guàrdia Civil i, lògicament, el delegat local d'Informació i Turisme. Alguna vegada, la denúncia provocava problemes de consciència... al mateix delegat. L'any 1954, el de Castellfollit de la Roca (Garrotxa) va denunciar al delegat provincial que l'empresari del cine Amèrica deixava veure pel·lícules "immorals" a nens petits, en concret una que contenia "un ball existencialista", la comèdia italiana *O. K. Nerón*. L'angoixat funcionari franquista va afegir que li ho feia saber perquè actués en bé de la moralitat del po-

ble, "pregant-li, si és possible, que de mi només es digui que he donat curs a una denúncia que se'm va lliurar; no voldria sortir-ne perjudicat després d'haver fet un bé al jovent d'aquest poble".

Firaires ambulants. El cinema va arribar als pobles gràcies als firaires am-

bulants. "A les comarques de Girona, n'hi havia que venien de Vinaròs i d'altres de França", ens diu Romaguera. "El de França tenia més èxit perquè portava pel·lícules franceses. Es feia dir l'Embut de la Botifarra, el nom que rebien les sessions que es feien a l'aire lliure als primers anys. La denominació prové

EDICIONS DEL PAÍS VALENCIÀ, S.A.

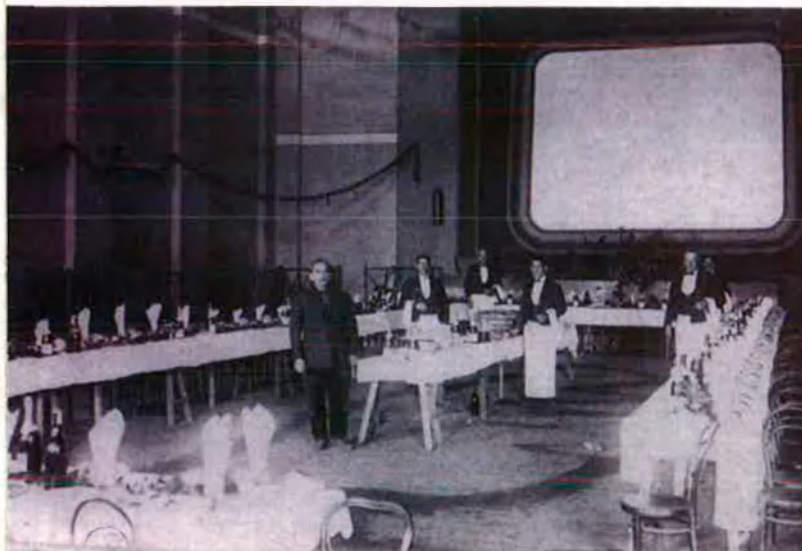
Necessita:

**Comercial per a l'àrea
del Principat
Imprescindible vehicle propi**

Sou + comissions + seguretat Social

**Envieu currículum a:
Edicions del País Valencià
Av. Baró de Càrcer, 37-1**

**O bé per correu electrònic a:
publicitat@eltemps.net
Ref: SM**

Interior de la sala teatre-cine del Casino Llagosterenc, a Llagostera (Gironès), durant els anys vint, a punt per a un àpat de casament. L'anunci d'una projecció al Saló Comtal de Ripoll durant la Guerra Civil recorda que va ser convertit en Casa del Poble. *Gilda*, la pel·lícula més escandalosa dels anys quaranta. Els bisbes van prohibir-la a tots els seus feligresos i els rectors dels pobles ho van recordar amb anuncis.

arreu dels Països Catalans. Per exemple, a Dénia, Alacant i Maó, i d'altres de resumides o panoràmiques, però de tota una província i completa, cap més.

Romaguera, autor del *Diccionari del cinema a Catalunya* (2005), prepara una enciclopèdia dedicada al cinema a Catalunya. "Fins ara els historiadors del cinema parlaven bàsicament de Barcelona, no tractaven la realitat del país. I només ho feien del cinema comercial, oblidant-se de la resta, que és prou important, com el publicitari, industrial i d'empreses, científic i educatiu."

L'obertura de compàs de l'historiador Romaguera queda ben clara a *Silenci, rodem!* A més de la història de l'exhibició poble per poble, dels projeccionistes, dels rodatges i de la censura, s'ocupa del cinema amateur i independent, del cineclubisme, de l'educació cinematogràfica, i l'ensenyament del cinema, de la crítica i la historiografia, del patrimoni cinematogràfic, i dels rodatges, amb uns capítols sobre noms propis, un "qui és qui".

No, no s'ha oblidat dels pianistes del cinema mut. Els reporta tots, amb informacions curioses sobre cadascun d'ells, recollides d'historiadors locals o directament. Per exemple, que el famós compositor de sardanes Juli Garreta actuava a les sales de cinema del 1909 al 1921, amb una orquestra, feina que l'enutjava. Considerava que era una abominació haver de tocar el piano a les fosques.

de l'embut que es feia servir a l'hora de dir i llegir els comentaris de l'explicador, perquè no existia encara el micròfon, i la botifarra es referia a la cinta que es projectava. Era un cine ambulat i els de Vinaròs eren una família de firaires que portaven una tartana tirada per una mula. Els ingressos provenien dels números de la rifa que venien a la mitja part i de les almoines que els més xiquets recollien amb el plateret."

El primer cinematògraf estable de les comarques gironeses es munta a la ciutat de Girona el 2 de març l'any 1897, en concret a l'Orfeó Gironí. Els primers anys, la sala s'instal·lava en locals d'en-

tats públiques. Però les primeres sessions celebrades en un local tancat són les del 4 i 5 de gener d'aquell 1897 al Centre Fraternal de Palafrugell (Baix Empordà). I la primera sala de cinema s'inaugura el 28 d'octubre del 1898 a Girona, el Biograf Lumière.

Centres socials que disposen de grans sales acullen projeccions estables a tots els pobles i ciutats, i de mica en mica se'n construeixen de nous. Molts d'aquests, als anys vint, són edificis d'estil modernista. Pràcticament ja no en queda cap.

Hi ha, ens diu Romaguera, interessants històries locals, completes o parcials,

Lluís Bonada